Zazděné kříže

Stanislav Wieser, Karlovy Vary

Do seriálu článků o smírčích křížích patří také příběhy, které měnily význam nebo historickou souvislost místa, kde takové kříže byly postaveny. Některé kříže nalézáme zazděné. Nejčastěji bývají vloženy od opěrných zdí cest, u nichž asi byly nalezeny ležící. Původně se nestavěly na žádný pevný základ, což vedlo časem k jejich opakovanému hroucení. V našem kraji byl jen jediný takový kříž v zídce naproti domu č. p. 79 v Dolním Žandově. Nyní stojí před tamním kostelem.

V kulturní krajině považujeme za neobvyklý úmysl použít někde ležící kříž jako stavební kámen. Přesto se tak stávalo a ještě v roce 1983 se mělo stát v Aši v Klicperově ulici. Tam byl do betonu základů garáže připraven kříž z rozcestí u hřbitova. Po opravě a dalším úmyslném poškození znovu stojí na odpočinkovém místě při cestě ke hřbitovu.

Na mnoha místech po Evropě jsou kamenné kříže smírčího typu a křížové kameny zazděny do hřbitovních zdí a někdy i obytných budov s úmyslem, aby byly v líci zdí viditelné. Do zapomnění časem odplývá jejich vztah k příběhům a krajině, ze které pocházejí. Zatím ojedinělý v našem kraji je nález smírčího kříže ve hřbitovní zdi kostela sv. Linharta v Údrči. Někdy na přelomu let 1997/8 byl u kostela přemístěn přístřešek autobusové zastávky se záměrem opravy ohradní zdi bývalého hřbitova kolem kostela. 16. ledna náhodně prohlížel zeď pátravým zrakem Jaroslav Dietl, objevitel mnoha leckde skrytých křížů. V rozpadající se omítce viděl fragment tvaru kříže. Vrátil se na místo 17. ledna s nářadím a odkryl celý líc kříže latinského tvaru, pozoruhodného tím, že svislé osy hlavy a nohy kříže jsou stranově posunuté. Nálezce se domluvil s farností, že při omítání zdi zůstane kříž viditelný a sám výrazně vyspároval jeho obvod. Dosud není nalezen žádný údaj o původu a dřívějším stanovišti tohoto kříže.

Hledání dokladů o příčině a místě původu křížů smírčího typu bývá u dosud dokumentovaných i nově nalezených objektů dlouhodobou záležitostí a někdy trpí mylnými údaji. Stalo se tak v případě údajného kříže v podezdívce plotu zahrady domu č. p. 134 v Otovické ulici v Sedleci u Karlových Varů. Ve skutečnosti tam byl zazděn fragment nějaké starší podezdívky s náznakem části kříže. Okolnosti vzniku tohoto omylu a pozdější svůj objev hodnověrných údajů v kronice Sedlece popsal Jaroslav Vyčichlo ve Sborníku společnosti pro výzkum kamenných křížů (2015, str. 62–65). Kříž původně dokumentovaný na zahradě v jižním okraji Sedlece byl přemístěn k lesní cestě z Kocourku u Niv směrem na Mezirolí. Na tomto místě byl popsán jako nový nález již

▲ Kříž v zídce uličky v Dolním Žandově naproti domu č. p. 79 v roce 1990.

▲ Kostel sv. Linharta v Údrči 26. dubna 1998 s přemístěným přístřeškem autobusové zastávky. Na jejím předchozím místě je vyznačena poloha kamenného kříže ve zdi.
▶ Kříž smírčího typu v opravené zdi v roce 2007 (katalogové č. 1707). Všechny fotografie Stanislav Wieser.

v katalogu Waltera von Dreryhausena z roku 1940. Fotografie proměny okolí tohoto kříže a plánek jeho situování obsahuje článek, kterým jsem otevíral v Arnice č. 1/2012 seriál novodobých příběhů o nalézání a proměnách smírčích křížů. Nové příběhy a nové objevy budou následovat, ale seriál článků v Arnice zatím končí. ■

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ **První hnízdění orla mořského v CHKO.** V letošním roce se poprvé podařilo prokázat úspěšné hnízdění orla mořského v CHKO Slavkovský les. O hnízdění se pokusil již v loňském roce, hnízdo se ale loni ani přes značné úsilí nalézt nepodařilo, a tak byl výsledek hnízdění neznámý. V letošním roce pár úspěšně vyvedl jedno mládě, druhé uhynulo, jak to u orlů bývá časté. Hnízdo se nachází v jižnější části CHKO, bližší lokalizaci však z důvodu ochrany tohoto krásného dravce nechceme zveřejňovat.

Mládě orla mořského na hnízdě. Foto Přemysl Tájek.